

НАЦИОНАЛНИ ДАН БЕЗ ДУВАНСКОГ ДИМА 31. ЈАНУАР 2015.

Пушење дувана је значајна претња здрављу и водећи је фактор ризика за велики број незаразних болести. Дувански дим убија шест милиона људи сваке године и повећава ризик настанка болести срца, инфаркта и možданог удара, обољења дисајних путева, рака плућа и других малигних болести.

У циљу мобилисања појединаца и заједнице за активан однос у сузбијању проблема изазваних пушењем и изложености дуванском диму, у Србији се традиционално 31. јануара обележава Национални дан без дуванског дима. Ове године, овај значајан датум из календара здравља се обележава под слоганом "СВАКА ЦИГАРЕТА СМЕТА".

Активности спроведене током обележавања Националног дана без дуванског дима 2015. године треба да укажу стручној и широј јавности на потребу доследне примене Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму и његовог унапређења како би се увела потпуна забрана пушења без изузетака укључујући и све угоститељске објекте. У оквиру обележавања Националног дана без дуванског дима потребно је скренути пажњу јавности на употребу електронских цигарета које представљају нов изазов у контроли дувана.

Потреба унапређења постојеће законске регулативе проистиче из чињенице да не постоји безбедан ниво излагања дуванском диму. Одвојени простор за пушаче и непушаче као ни посебне просторије за пушење, чак и када имају своју вентилацију, нису ефикасно решење и не пружају заштиту. Поред тога изложеност дуванском диму представља професионални ризик за угоститељске раднике коме су они изложени у радном времену, те је и њима потребно обезбедити здраву и безбедну радну средину.

Ниједна научна студија није утврдила негативан економски утицај закона који забрањују пушење на јавним и радним местима. Истраживања су показала да овакви закони имају неутралан или позитиван утицај на пословање угоститељских објеката и свуда су добро прихваћени након што се усвоје и примене.

Изложеност дуванском диму у загађеном радном и јавном простору и код непушача може да изазове многе малигне болести, болести срца или болести плућа, Ефикасна заштита од изложености дуванском диму захтева потпуну елиминацију дуванског дима, јер само окружење 100% без дуванског дима може да заштити људе од штетног дејства састојака дуванског дима.

Електронске цигарете

Често се, од стране произвођача и продаваца, као помоћ при одвикавању од пушења или здравија алтернатива пушењу рекламирају електронске цигарете и слични уређаји за ослобађање никотина.

Међутим, не постоје довољно добри докази који би потврдили да ли су електронске цигарете добро средство за одвикавање од пушења. Светска здравствена организација препоручује да пушаче треба охрабрити да престану да пуше уз помоћ тестираних метода.

Никотин, без обзира на начин уношења у организам, изазива зависност и штетно утиче на развој мозга.

Посебно је важно заштити младе особе од употребе електронске цигарете јер електронске цигарете које садрже никотин такође могу изазвати зависност. У Србији је скоро 60% ученика 13–15 година старости чуло или видело рекламе или промоције електронске цигарете на телевизији, радију, интернету или у апотеци у претходних 30 дана.

Услед јаког маркетиншког притиска, сваки десети становник Србије старости 18-64 године је већ пробао електронску цигарету.

Мањи број штетних материја у електронској цигарети ни у ком случају не треба да буде оправдање за њихово коришћење посебно због чињенице да су последице дугорочног коришћења електронских цигарета још увек непознате и стога се не може ни у ком случају тврдити да су безбедне.

Заступљност пушења и изложеност дуванском диму у Србији

Подаци из Европског школског истраживања о употреби алкохола и дрога (ЕСПАД) из 2011. године показују да 20% ученика старости 16 година пуши, а да је 41% пробало цигарете.

Подаци из Истраживања здравља становништва Србије из 2013. године показују да 34,7% одраслог становништва пуши свакодневно или повремено, односно, 37,9% мушкараца и 31,6% жена. Више од половине одраслог становништва Србије (54,4%) било је изложено дуванском диму у затвореном простору

Подаци из Глобалног истраживања о употреби дувана код младих старости 13-15 година у Србији 2013. године показују да бар један од 10 ученика сада пуши цигарете (13%), девојчице (13,3%) нешто чешће него дечаци (12,7%). Резултати овог истраживања указују и на високу изложеност младих дуванском диму јер је 63,4% ученика изложено дуванском диму у својој кући, а 61% у затвореним јавним просторима.

Резултати истраживања о ефектима примене Закона о заштити становништва од изложености дуванском диму

У Републици Србији је од 2010. године на снази Закон о заштити становништва од изложености дуванском диму којим се уређују мере ограничења употребе дуванских производа ради заштите становништва од излагања дуванском диму, контрола забране пушења и надзор над спровођењем овог закона.

Канцеларија за превенцију пушења Института за јавно здравље Србије је спровела шест истраживања јавног мњења којима је обухваћен национално репрезентативан узорак пунолетних грађана Србије. Подаци последњег, шестог таласа истраживања спроведеног у новембру 2014. године показују да сваки други пушач има жељу да престане да пуши. Као главну препреку за престанак пушења 72% пушача наводи исувише јаку навику, а 22% подстицај околине.

Проценат пушача код којих је ограничење могућности пушења на јавним местима утицао на пушачке навике тј. оних који су смањили број попушених цигарета у току дана, се повећао са 11% колико је износио у 2011. години на 14% у 2014. години.

У 44% домаћинстава је пушење свуда дозвољено, у 31% је дозвољено само у неким просторијама док само у 13% домаћинстава пушење није нигде дозвољено.

На местима где излазе дуванском диму је било изложено 64% становништва што је пораст у односу а 2012. годину када је 58% становништва било изложено дуванском диму на овим местима. Бележи се пораст изложености и на радном месту са 22% у 2012. годину на 29% у 2014. години, али и у школама и на факултетима са 4% у 2012. Години на 7% у 2014. години.

Више од половине одраслог становништва наводи да им изложеност дуванском диму уна местима где се излази смета тј. 39% наводи да им смета, а 15% да им много смета.

Највећи број испитаника је обавештен о штетном утицају пушења цигарета тако да девет од десет становника заступа ставове о томе да је пушење узрочник малигних болести, можданих удара и срчаних напада, да пушачи треба да воде рачуна где ће запалити цигарету и да је дувански дим штетан и за непушаче који удишу дувански дим у околини. Више од половине становништва (60%) има став да су електронске цигарете штетне по здравље док 26% не зна тј. нема став о томе.

Више од половине становништва (53%) подржава измену законске регулативе којом би пушење било забрањено у свим угоститељским објектима без изузетака.

Будућност је у здравом окружењу

И циљу смањења штетних ефеката употребе дувана Светска здравствена организација је 2008. године усвојила пакет од шест ефикасних мера контроле дувана које сигурно доводе до смањења употребе дувана. Мере поред праћења употребе дувана укључују и заштиту

становништва од изложености дуванском диму забрану рекламирања и промоције дуванских производа и спонзорства дуванске индустрије, стална упозорења о штетности употребе дувана (као што су сликовна упозорења на паклицама цигарета), помоћ при одвикавању од пушења и повећање пореза на дуван и дуванске производе.

Значајан корак у превенцији и смањењу употребе дувана представља Оквирна конвенција о контроли дувана Светске здравствене организације, први јавно здравствени уговор који је ступио на снагу 27. фебруара 2005. године, те се ове године обележава десетогодишњица његове примене. До данас је Оквирну конвенцију је ратификовало 180 држава света, а у Србији је ступила на снагу 9. маја 2006. године.